

УДК 305-378:92-624

DOI: 10.30838/J.BPSACEA.2312.270421.122.759

ГЕНДЕРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТИ В АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНІЙ ГАЛУЗІ

ЧЕЛНОКОВ О. В.^{1*}, канд. техн. наук, проф.,
СОЛОГУБОВА С. В.², канд. фіз. вих., доц.,
ШВЕЦЬ І. А.³, ст. виклад.,
ГІРКІНА Д. Д.⁴, студ.,
ГОЛУБЄВА В. А.⁵, студ.

^{1*} Кафедра основ архітектури, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпро, Україна, тел. +38 (067) 950-66-00, e-mail: a.v.chelnokov56@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7314-090X

² Кафедра фізичного виховання та спорту, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпро, Україна, тел. +38 (066) 782-90-69, e-mail: sologubovasv@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0374-1686

³ Кафедра архітектурного проектування і містобудування, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпро, Україна, тел. +38 (095) 442-01-31, e-mail: irynashvets19@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6988-3540

⁴ Архітектурний факультет, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпро, Україна, тел. +38 (095) 408-26-17, e-mail: g1rk1na89@gmail.com

⁵ Будівельний факультет, Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, вул. Чернишевського, 24-а, 49600, Дніпро, Україна, тел. +38 (095) 230-90-33, e-mail: vg.26082001@gmail.com

Анотація. *Постановка проблеми.* Досліджено гендерну трансформацію освіти в архітектурно-будівельній галузі та проведено ретельний аналіз гендерної рівності студентів Придніпровської державної академії будівництва та архітектури (ПДАБА) під час вступу на різні факультети. **Мета роботи:** дослідити гендерну рівність студентів академії; проаналізувати можливості жінок отримувати вищу технічну освіту в різні історичні періоди; дослідити співвідношення юнаків та дівчат серед студентів денної форми навчання у ПДАБА під час вступу на різні факультети, а також можливість отримувати стипендію. Проаналізовано данні 2 214 студентів ПДАБА станом на лютий 2020–21 навчального року. Теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної літератури проводили з метою дослідження тенденцій гендерної трансформації освіти в різні історичні періоди. Особливу увагу приділяли вивченню можливості жінок отримати освіту в архітектурно-будівельній галузі. Експериментальні дані оброблялися за допомогою загальноприйнятих методів математичної статистики. **Висновки.** Проведене дослідження дозволяє констатувати гендерну рівність студентів ПДАБА. Аналіз публікацій показав, що в попередні історичні періоди представниками архітектурно-будівельної галузі були переважно чоловіки. Зростання кількості дівчат на традиційно «чоловічих» спеціальностях в архітектурно-будівельній галузі вимагає модернізації освітніх програм і матеріально-технічної бази та адаптації їх до можливостей студентів різної статі, що може позитивно вплинути на заохочення абітурієнтів під час вступної кампанії.

Ключові слова: гендер; архітектура; будівельна галузь; освіта; навчання; трансформація

GENDER TRANSFORMATION OF EDUCATION IN THE ARCHITECTURAL AND CONSTRUCTION INDUSTRY

CHELNOKOV O.V.^{1*}, *Cand. Sc. (Tech.), Prof.*,
SOLOHUBOVA S.V.², *Cand. Sc. (Phys. Ed.), Assoc. Prof.*,
SHVETS I.A.³, *Assist. Prof.*,
HIRKINA D.D.⁴, *Stud.*,
HOLUBIEVA V.A.⁵, *Stud.*

^{1*} Department of Architecture, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Chernyshevskoho Str., 49600, Dnipro, Ukraine, tel. +38 (067) 950-66-00, e-mail: a.v.chelnokov56@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7314-090X

² Department of Physical Education and Sports, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Chernyshevskoho Str., 49600, Dnipro, Ukraine, tel. +38 (066) 782-90-69, e-mail: sologubovasv@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0374-1686

³ Department Architectural Design and Urban Planning, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Chernyshevskoho Str., 49600, Dnipro, Ukraine, tel. +38 (095) 442-01-31, e-mail: irygnashvets19@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-6988-3540

⁴ Faculty of Architecture, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Chernyshevskoho Str., 49600, Dnipro, Ukraine, tel. +38 (095) 408-26-17, e-mail: g1rk1na89@gmail.com

⁵ Faculty of Building, Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, 24-a, Chernyshevskoho Str., 49600, Dnipro, Ukraine, tel. +38 (095) 230-90-33, e-mail: vg.26082001@gmail.com

Abstract. Formulation of the problem. The paper examines the gender transformation of education in the field of architecture and construction and conducts a thorough analysis of gender equality of students of the Dnieper State Academy of Civil Engineering and Architecture (PSACEA) when entering various faculties. **Purpose:** to investigate the gender equality of PSACEA students. **Objectives:** 1. To analyze the opportunities of women to receive higher technical education in different historical periods. 2. Investigate the ratio of boys and girls among full-time students of PSACEA when entering various faculties, as well as the opportunity to receive a scholarship. During the study, the data of 2214 PSACEA's students as of February 2020–21 academic year were analyzed. Theoretical analysis and generalization of scientific and methodological literature were conducted to study the trends of gender transformation of education in different historical periods. Particular attention was paid to the study of women's opportunities for education in the field of architecture and construction. During the study, experimental data were processed using conventional methods of mathematical statistics. **Conclusions:** The study allows us to establish the gender equality of students in PSACEA. The analysis of publications showed that in previous historical periods, the representatives of the architectural and construction industry were mostly men. The growing number of girls in traditionally "male" specialties in the field of architecture and construction requires the modernization of educational programs and material and technical base and their adaptation to the capabilities of students of different genders, which can positively affect the encouragement of applicants during the introductory campaign.

Keywords: *gender; architecture; construction; education; training; transformation*

Постановка проблеми. Гендерні питання завжди привертали увагу різних верств суспільства. Їх актуальність підтверджує велика кількість наукових та інших публікацій за цією темою як в Україні, так і за її межами. Незважаючи на велику кількість наукових праць, присвячених дослідженню цієї проблематики, в сучасній Україні це питання досі не визначене, оскільки більшість науковців обмежуються історичними оглядами, узагальненням ситуації у світі, а також спираються на аналіз експериментальних даних, отриманих науковцями інших країн.

Окрім того, спостерігаються певні протиріччя між затвердженням рівних прав для представників різної статі на законодавчому рівні та гендерною нерівністю у реальному житті. Саме тому детальне дослідження гендерної рівності студентів закладу вищої освіти (ЗВО) технічного профілю в Україні постає актуальною проблемою.

Аналіз публікацій. Доступність освіти для жінок та рівень їх освіченості змінювались протягом століть й досить часто залежали від територіального аспекту.

В давні часи ставлення до жіночої освіти залежало від загальнодержавного статусу жінки. Так, у Стародавніх Афінах жінки зовсім не мали права на освіту, їм заборонялося відвідувати заклади освіти, але, через жагу до знань, деякі жінки таємно ходили на лекції, перевдягнувшись у чоловічий одяг.

У Стародавньому Римі, навпаки, статус жінки був значно вищим, і досить багато жінок мали непогану освіту, особливо у сфері медицини. У своїх дослідження С. Д. Ліпатова (2007) висловлюється: «...з огляду на історичні дані можна зробити висновок, що давня освіта мала чоловічий характер, але жінки також мали доступ до наук, щоправда, дуже обмежено та винятково» [4, с. 350].

В епоху Просвітництва, зі становленням патріархального суспільства, ставлення до жіночої освіти зазнало трансформації. Вперше постало питання про можливість жіночого інтелектуального розвитку в теорії Жана-Жака Руссо про «природне» жіноче виховання, основними вимогами якого було: домашнє виховання і мінімізація контакту з оточенням, виховання дівчат для материнства та неперервність виховання, в

процесі якого функції батька переходили майбутньому чоловікові. Окрім того, права жінок на отримання якісної освіти активно відстоювала засновниця феміністського руху Мері Уолстонкрафт [4, с. 350–351].

Розглядаючи становлення освіти на території, яка нині належить нашій державі, слід зазначити, що ще до виникнення Давньої Русі слов'янська племінна освіта базувалася на досвіді предків, який передавався з покоління в покоління.

І. О. Колпачова (2014) вважає, що першочергово процес освіти здійснювали в рамках традицій старійшини роду та батьки. На самому ранньому етапі розвитку суспільства виховання мало диференційований характер через різні суспільні ролі чоловіка і жінки, але загальну основу: виховання якостей для боротьби із силами природи та трудової діяльності [1, с. 86].

Зміни в системі виховання та освіти почалися у 988 році зі становлення християнства на Русі. Базисом християнської педагогіки була книжна культура. Грамотність та писемні навички були необхідними для засвоєння релігійних норм, а виховні функції виконувало духовенство. Церква активно брала участь у створенні шкіл, що були народними та загальнодоступними. Перші окремі школи для дівчат виникли у XI столітті при жіночих монастирях. Основними дисциплінами в таких школах були: православне вчення, читання, письмо, спів, рахунок. За дослідженнями І. О. Колпачової (2014), освіта того часу не мала професійного спрямування, а передбачала, головним чином, «оволодіння книжною премудрістю» [1, с. 87–89].

Як зазначає Д. О. Ревін, у мусульманських країнах ще у VII столітті ісламських жінок навчали музики, танців та поезії; вони показували високий рівень знань з астрономії, медицини, закону, філософії, історії, арабської граматики, теології, літератури та шахів, а також відігравали значну роль у розвитку освіти, заснувавши багато освітніх закладів (наприклад, у 859 році Фатіма аль-Фіхрі

заснувала університет Аль-Карауїн). У ті часи жінки мали можливість неформально відвідувати лекції та вивчати предмети в мечетях, духовних школах та інших державних освітніх закладах, але офіційно їх не реєстрували як студентів.

Проте, незважаючи на наукові здібності жінок, із занепадом Багдада (1258 р.) мусульманок позбавили можливості отримувати освіту. Лише в XIX столітті, за впливу світських ідей європейських держав, була створена система освіти для дівчат, які протягом майже семи попередніх століть, отримували лише обмежену освіту або не мали доступу до неї взагалі.

Значний вклад у розвиток жіночої освіти в мусульманських країнах зробили західні місіонери Даніел та Еббі Марія Бліс, започаткувавши Сирійську протестантську колегію, що в 1905 році запровадила програму медичної підготовки, до якої допускались жінки, а в 1924 році надала жінкам можливість здобувати освіту на факультеті науки та мистецтв.

Проте в країнах Ісламського світу залишилося багато проблем, пов'язаних із доступністю освіти: багато мусульманських жінок не мали до неї доступу взагалі, існував лише певний відсоток тих, хто отримував недостатньо знань для можливості професійної реалізації [6, с. 237–238].

О. А. Косетченкова (2008), досліджуючи становлення системи жіночої освіти в Царській Росії, зазначила, що дореформова школа була орієнтована лише на хлопчиків, а для дівчат освіта вважалась зайвою. У 1856 році в Росії нараховувалося всього 8 227 народних шкіл, в яких отримували освіту 450 002 учні, серед яких було лише 36 900 дівчат (8,2 %).

Але вже в 50-х роках XIX століття розпочалася суспільна діяльність зі створення народних шкіл, спрямована на відкриття безкоштовних недільних шкіл (однією з перших вважається жіноча недільна школа, заснована М. С. Шпилевською в Петербурзі у березні 1859 року). У 1860 році тут уже

нараховувалось 14 чоловічих і 9 жіночих недільних шкіл.

Школи активно відкривались і в інших містах країни. У загальній кількості учнів усіх недільних шкіл жінки склали 25 %. У 1862 році діяльність таких шкіл зупинила влада, назвавши їх «противладними», але вони дали поштовх до розвитку суспільної ініціативи у сфері народної освіти [2, с. 17–18].

Першим кроком до реформування жіночої освіти був наказ від 5 березня 1856 року: «Приступити к соображениям об устройстве на первый раз в губернских городах женских школ, приближенных по курсу к гимназиям, по мере способов, которые к тому могут представиться».

О. А. Косетченкова (2008) повідомляє, що станом на 1894 рік система середньої жіночої освіти містила такі типи навчальних закладів, як Міністерські і Маріїнські гімназії, інститути шляхетних дівчат і Єпархіальні училища. За рівнем освітніх програм такі заклади значно поступалися чоловічим закладам того ж рівня, через меншу кількість дисциплін.

Навчання в гімназіях на той період не було безкоштовним, рік коштував близько 30 рублів [2, с. 19–20]. Жіночі гімназії передбачали 7 основних класів (пізніше – 8 класів) з річним курсом вивчення кожного. Основними предметами загального курсу були: Закон Божий, російська, французька та німецька мови, історія, географія, фізика, арифметика, геометрія, спів, танці, природознавство та гімнастика. Також існував спеціальний курс, на якому учениці вивчали основи педагогіки та методики навчання [2, с. 20–21].

Вітчизняний педагог К. Ушинський бачив у жінці «науку, мистецтво, поезію, а також права і характер усього народу». Він вважав необхідним всебічний розвиток жінки для її майбутньої реалізації не тільки в ролі матері та дружини. На думку С. А. Кремень та К. П. Цицикашвілі (2019), особливістю феміністського руху другої половини XIX століття була боротьба за можливість жінок отримувати середню та професійну освіту, незважаючи на

заперечення факту зміни ролі жінки в суспільстві владою, консерваторами та навіть багатьма лібералами.

У той час багато жінок для отримання професійної та вищої освіти були змушені від'їжджати за кордон [3, с. 99].

У країнах Європи та Північної Америки протягом XX століття гендерна трансформація суспільства набула відчутних масштабів та повністю змінила психологію соціуму. Цей процес у Західному Світі був пов'язаний з індустріалізацією та урбанізацією. Індустріальна модель передбачає залучення усіх верств населення і потребує високої кваліфікації та всеохопної системи освіти. Саме це сприяло збільшенню ролі жінки у західному суспільстві. Аналогічні зміни відбулися навіть у певних ісламських країнах Близького Сходу.

Досліджуючи становище жіночої освіти на Західноукраїнських землях за часів Австро-Угорської імперії, Г. М. Маслій зазначає, що основою становлення жіночої освіти стали державні шкільні закони (1805 та 1869 рр.), які забезпечили перехід початкової освіти від підпорядкування церкві до державного контролю, з метою дотримання єдиної державної політики в галузі освіти; створення умов для функціонування та розвитку навчально-виховних закладів; забезпечення масової початкової освіти жінок як громадянок із можливістю активної участі в суспільному житті.

Окрім того, розвиток середньої жіночої освіти пов'язано із цісарським декретом (1895 р.) та прийнятими на його впровадження, розпорядженнями Міністерства віросповідань і освіти Австрії та найвищого органу управління освітою Угорщини (1896–1897 рр.), що були видані за впливу загальноімперських емансипаційних вимог [5, с. 15–16].

У дореволюційній Росії зміни в економіці та соціальній сфері також сприяли відкриттю численних професійних курсів для жінок, однак більшість жінок все ще не мала можливості отримувати освіту взагалі. На початок XX століття у країні існувало

129 жіночих професійних шкіл. Незважаючи на це, на момент лютневої революції 1917 року лише 3 із 65 функціонуючих вищих навчальних закладів були жіночими (медичні та педагогічні).

Якщо думки тогочасного суспільства допускали існування жінки в медичній та педагогічній сферах професійної діяльності, залучення їх до технічної професійної освіти викликало супротив. Та вже в 1906 році відкрилися перші жіночі політехнічні курси в Санкт-Петербурзі, серед факультетів яких були: інженерно-будівельний, архітектурний, хімічний та електромеханічний. Освіта була платною (від 100 рублів), а термін навчання складав спочатку 5, а потім – 7 років [3, с. 100]. За часів Першої світової війни зростає кадрова необхідність, отож багато закладів освіти стали приймати жінок, а Жовтнева революція надала рівні права для осіб різної статі [3, с. 101].

У Радянський період жіноча освіта зазнала принципових змін. Згідно з марксистсько-ленінською концепцією, відбувалося суцільне залучення жінок у виробництво, а також їх багатогалузева освіта та гендерна рівність. У 1926 році грамотність жінок у віці 9...49 років у селах досягла 42,7 %, а в містах – 73,9%. На початку 30-х років неграмотність жінок була здебільшого ліквідована. У період з 1928 по 1938 рік відсоток жінок, що здобували вищу освіту збільшився з 28 до 43 %, паралельно відбувалося їх активне залучення до виробництва, і в 1940 році робітниць було вже 39 % [8, с. 2].

Ці процеси набули стабільного характеру. У 1980-х роках загальна чисельність робітниць складала 51 % по СРСР, а на 100 студентів ВНЗ та технікумів припадало 57 дівчат. В період з 1959 по 1989 рік кількість жінок із вищою освітою зростає в 4,7 рази і на початку 90-х років на 1 000 зайнятих у народному господарстві жінок припадало 927, що мали вищу або середню освіту, а на 1 000 чоловіків – 914. Таким чином, рівень освіченості став критерієм, у якому жінки досягли рівного становища з чоловіками [8, с. 2–3].

Прискіпливе ставлення до отримання жінками вищої технічної освіти впродовж кількох історичних періодів спонукає до дослідження гендерної рівності студентів Придніпровської державної академії будівництва та архітектури на сучасному етапі.

Мета роботи: дослідити гендерну рівність студентів ПДАБА.

Завдання:

1. Проаналізувати можливості жінок отримувати вищу технічну освіту в різні історичні періоди.

2. Дослідити співвідношення юнаків та дівчат серед студентів ПДАБА під час вступу на різні факультети, а також можливість отримувати стипендію.

Результати досліджень. У цій роботі гендерні аспекти розглянуто виходячи зі статі за паспортними даними студентів. У ході дослідження проаналізовано дані 2 214 студентів Придніпровської державної академії будівництва та архітектури станом на лютий 2020–21 навчального року (юнаки та дівчата навчаються у змішаних групах, гендерних обмежень під час вступу до академії не існує). Аналіз співвідношення кількості юнаків та дівчат серед студентів ПДАБА показав що, незважаючи на те, що архітектурно-будівельна галузь вважається пріоритетом чоловіків, серед студентів академії юнаки не мають значної кількісної переваги (табл. 1); а на деяких факультетах, навпаки, навчається більше дівчат.

Так, на архітектурному й економічному факультетах дівчата мають перевагу в 24 % і в 6 % відповідно, а на всіх інших факультетах на 30...60 % переважають хлопці. Аналізом співвідношення кількості юнаків та дівчат, що отримують звичайну або підвищену академічну стипендію (табл. 2–3), на старших курсах майже всіх факультетів відмічено збільшення кількості дівчат відносно кількості юнаків.

Припускаємось думки, що дівчата, які очолюють рейтинги, незважаючи на їх меншу кількість під час вступу до ПДАБА, в майбутньому стануть більш кваліфікованими спеціалістами архітектурно-будівельної галузі, ніж юнаки,

які отримують нижчі оцінки у процесі вивчення окремих предметів за відповідними освітніми програмами. Але це зовсім не свідчить про те, що саме дівчата стануть більш успішними працівниками. На відміну від гуманітарних та фундаментальних наук, в інженерних галузях успішні і середньоуспішні студенти мають однакову можливість стати успішними фахівцями.

Хороше навчання допомагає накопичувати теоретичні знання, розвиває мислення, виховує сумлінність, але успіх в архітектурно-будівельній галузі визначають практичні навички та морально-вольові якості, а також комунікаційні та креативні здібності, що розвиваються впродовж професійної діяльності. Окрім того, іноді жінки свідомо віддають перевагу сімейним цінностям, а не фаховому зростанню.

Таблиця 1

Кількісне співвідношення юнаків та дівчат серед студентів денної форми навчання ПДАБА*

Курс	Показник	Факультети										Студенти ПДАБА	
		архітектурний		економічний		будівельний		ІТтаМІ		ЦІ та Е		ю	д
		ю	д	ю	д	ю	д	ю	д	ю	д		
I	кількість	41	70	17	10	78	19	29	5	36	12	201	116
	всього	111		27		97		34		48		317	
	співвідн.(%)	37	63	63	27	80	20	85	15	75	25	63	37
I ст	кількість	–	–	7	3	24	2	18	3	12	5	61	13
	всього	–		10		26		21		17		74	
	співвідн.(%)	–	–	70	30	92	8	86	14	71	29	58	42
II	кількість	43	64	21	35	74	19	31	3	24	21	193	142
	всього	107		56		93		34		45		335	
	співвідн.(%)	40	60	37	63	80	20	91	9	53	47	58	42
II ст	кількість	4	4	1	3	25	2	14	4	7	4	51	17
	всього	8		4		27		18		11		68	
	співвідн.(%)	50	50	25	75	93	7	78	22	64	36	56	44
III	кількість	43	64	42	52	60	25	27	5	29	11	201	157
	всього	107		94		85		32		40		358	
	співвідн.(%)	40	60	45	55	71	29	84	16	72	28	56	44
III ст	кількість	4	6	5	8	8	11	12	–	15	6	44	31
	всього	10		13		19		12		21		75	
	співвідн.(%)	40	60	38	62	42	58	100	–	71	29	59	41
IV	кількість	46	60	46	63	72	27	29	4	21	22	214	176
	всього	106		109		99		33		43		390	
	співвідн.(%)	43	57	42	58	73	27	88	12	49	51	55	45
I мп	кількість	4	20	16	13	33	9	30	5	12	3	95	50
	всього	24		29		42		35		15		145	
	співвідн.(%)	17	83	55	45	79	21	86	14	80	20	66	34
II мп	кількість	15	48	38	26	59	26	49	10	13	12	174	122
	всього	63		64		85		59		25		296	
	співвідн.(%)	24	76	60	40	69	31	83	17	52	48	59	41
I мн	кількість	13	6	–	–	16	15	9	2	7	10	45	33
	всього	19		–		31		11		17		78	
	співвідн.(%)	68	32	–	–	52	48	82	18	41	59	58	42
II мн	кількість	4	14	–	–	17	9	8	3	18	5	47	31
	всього	18		–		26		11		23		78	
	співвідн.(%)	22	78	–	–	65	35	73	27	78	22	60	40
Σ	кількість	217	356	193	213	466	164	256	44	194	111	1 326	888
	всього	573		406		630		300		305		2 214	
	співвідн.(%)	38	62	47	53	74	26	85	15	64	36	60	40
Співвідн. за фак.		25,9 %		18,3 %		28,5 %		13,5 %		13,8 %		100 %	

* Станом на 2020–21 навчальний рік

На наш погляд, зменшення кількості юнаків серед студентів, які очолюють рейтинги (що формуються відповідно до середньої оцінки за предмети, що вивчаються у відповідних семестрах) за окремими спеціальностями, пов'язане не з більшими здатностями дівчат до опанування

відповідних освітніх програм, а зі зниженням мотивації юнаків до отримання високих оцінок.

Проблема недостатньої мотивації студентів через їх належність до певного гендеру досить розповсюджена але мало досліджена. Є. Г. Самойленко (2006) на

основі соціально-психологічного дослідження пояснює причини зниження мотивації студентів різних спеціальностей саме їх статево-рольовими відмінностями [7]. На старших курсах більшим пріоритетом для студентів стає передчасне працевлаштування, що значно погіршує мотивацію до навчання. Бажання молоді до скорішого виходу на роботу не завжди пов'язане з економічними проблемами або

прагненням до самостійності. Думка про те, що вища освіта відірвана від практики, також негативно відбивається на мотивації студентів. Добре, якщо при цьому студент працює за спеціальністю й отримує важливий досвід для подальшого професійного розвитку, а якщо ні, то навчальний ресурс безповоротно втрачається.

Таблиця 2

Кількісне співвідношення юнаків та дівчат серед студентів денної форми навчання ПДАБА (що отримують стипендію / що отримують підвищену стипендію)*

Курс	Показники	Факультети										Студенти ПДАБА	
		архітектурний		економічний		будівельний		ІТтаМІ		ЦІ та Е		ю	д
		ю	д	ю	д	ю	д	ю	д	ю	д		
І б.	кількість	2/-	15/5	2/-	4/2	25/6	11/6	5/1	3/2	6/1	9/4	40/8	42/19
	всього	17/5		6/2		36/12		8/3		15/5		82/27	
	співвідн. (%)	12/0	88/100	33/-	67/100	69/50	31/50	62/33	38/67	40/20	60/80	49/30	51/70
ІІ б.	кількість	1/-	12/4	5/-	9/2	30/8	24/7	12/3	2/2	10/2	7/3	58/13	54/18
	всього	13/4		14/2		54/15		14/5		17/5		112/31	
	співвідн. (%)	8/-	92/100	36/-	64/100	56/53	44/47	86/60	14/40	59/40	41/60	52/42	48/58
ІІІ б.	кількість	2/1	12/4	3/1	9/-	25/7	20/8	11/3	4/1	8/2	7/4	49/14	52/17
	всього	14/5		12/1		45/15		15/4		15/6		101/31	
	співвідн. (%)	14/20	86/80	25/100	75/-	55/47	45/53	73/75	27/25	53/33	47/67	49/45	51/55
ІV б.	кількість	5/2	12/4	5/-	12/6	25/7	21/8	11/4	-/-	6/1	15/7	52/14	60/25
	всього	17/6		17/6		46/15		11/4		21/7		112/29	
	співвідн. (%)	29/33	71/67	29/-	71/100	54/47	46/53	100/100	-/-	29/14	71/86	46/48	54/52
І м.	кількість	6/-	9/4	1/-	5/1	16/6	14/4	9/4	3/1	3/-	8/3	35/10	39/13
	всього	15/4		6/1		30/10		12/5		11/3		74/23	
	співвідн. (%)	40/-	60/100	17/-	83/100	53/60	47/40	75/80	25/20	27/-	73/100	47/43	53/57
ІІ м.	кількість	-/-	5/1	-	-	5/-	6/3	-/-	3/1	4/2	2/-	9/2	16/5
	всього	5/1		-		11/3		3/1		6/2		25/7	
	співвідн. (%)	-/-	100/100	-	-	45/-	55/100	-/-	100/100	67/100	33/-	36/29	64/71
Σ	кількість	10/1	65/22	16/1	39/11	126/34	96/36	48/15	12/7	37/8	48/21	237/59	260/97
	всього	75/23		55/12		222/70		60/22		85/29		497/156	
	співвідн. (%)	13/4	87/96	29/8	71/92	57/48	43/52	40/68	60/32	44/28	56/72	48/38	52/62

* Станом на лютий 2020–21 навчального року

Таблиця 3

Динаміка змін співвідношення юнаків та дівчат серед студентів ПДАБА*

Студенти, що:	Показники	Факультети										Студенти ПДАБА	
		архітектурний		економічний		будівельний		ІТтаМІ		ЦІ та Е		ю	д
		ю	д	ю	д	ю	д	ю	д	ю	д		
навчаються на денній формі	кількість	217	356	193	213	466	164	256	44	194	111	1326	888
	всього	573		406		630		300		305		2 214	
	співвідн. (%)	38	62	47	53	74	26	85	15	64	36	60	40
отримують стипендію	кількість	10	65	16	39	126	96	48	12	37	48	237	260
	всього	75		55		222		60		85		497	
	співвідн. (%)	13	87	29	71	57	43	40	60	44	56	48	52
отримують підвищену стипендію	кількість	1	22	1	11	34	36	15	7	8	21	59	97
	всього	23		12		70		22		29		156	
	співвідн. (%)	4	96	8	92	48	52	68	32	28	72	38	62

* Станом на лютий 2020–21 навчального року

Зменшення мотивації до навчання студентів старших курсів зумовлює застосування під час навчання засобів, наближених до реальних завдань на

виробництві та різноманітних професійних конкурсів [10].

Аналіз співвідношення юнаків та дівчат серед студентів-іноземців архітектурного факультету з Марокко (91%), Тунісу,

Туреччини та інших держав (табл. 4) виявив 27 % дівчат, які отримують освіту зі спеціальності «Архітектура та містобудування» із країн мусульманського

світу, що свідчить про можливість здобувати освіту у ЗВО технічного профілю дівчатами незалежно від їх віросповідання.

Таблиця 4

Співвідношення юнаків та дівчат серед студентів архітектурного факультету ПДАБА – представників інших держав: Марокко (91 %), Тунісу, Туреччини та ін.*

Показники	I курс		II курс		III курс		IV курс		маг. I курс		загаломі	
	ю	д	ю	д	ю	д	ю	д	ю	д	ю	д
стать												
всього	41		21		19		18		8		107	
кількість	29	12	14	7	16	3	14	4	5	3	78	29
співвідн. (%)	71	29	67	33	84	17	78	22	62	38	73	27

* Станом на 2020–21 навчальний рік

Таким чином, виходячи з аналізу співвідношення статей серед студентів академії, у розробленні освітніх програм, а також обладнанні матеріально-технічної та спортивної бази ПДАБА необхідно враховувати інтереси не лише юнаків, а і дівчат.

Навіть на окремих факультетах, де в загальній кількості превалюють юнаки, не можна орієнтуватися лише на них, оскільки на окремих курсах зафіксовано не прогнозовані винятки. Зазначене вище зумовлює необхідність адаптації освітніх програм до можливостей студентів різної статі, що може позитивно вплинути на заохочення абітурієнтів під час вступної кампанії. Дослідженням підтверджено дані І. О. Царенка (2015), котрий розглядає необхідність запровадження державних освітніх програм, які б враховували інтереси жінок на рівні з чоловічими [9].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє констатувати наявність гендерної рівності студентів у ПДАБА. Аналіз публікацій показав, що в попередні історичні періоди представниками архітектурно-будівельної галузі були переважно чоловіки. Зростання кількості дівчат на традиційно «чоловічих» спеціальностях в архітектурно-будівельній галузі вимагає модернізації освітніх програм і матеріально-технічної бази та їх адаптації до можливостей студентів різної статі, що може позитивно вплинути на заохочення абітурієнтів під час вступної кампанії.

Перспективи подальших досліджень: вивчення проблеми гендерної рівності в архітектурно-будівельній галузі у науці та на виробництві.

Подяка : головному бухгалтеру ПДАБА Оксані Кукуюк за професійну консультацію та сприяння проведенню дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колпачева О. Ю. История отечественного образования и педагогики. *Историко-педагогический журнал*. 2014. № 4. С. 85–94.
2. Косетченкова Е. А. Становление системы женского образования в России. *Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки*. 2008. № 3. С. 17–26.
3. Кремень С. А. Цицикашвили К. П. Становление женского технического образования в России в конце XIX–начале XX вв. в контексте борьбы равноправия полов. *История политехнического образования в России*. Санкт-Петербург, 2019. С. 98–103.
4. Липатова С. Д. Гендерный подход в образовании: история и современность. *Урал индустриальный. Бакунинские чтения : VIII Всероссийская научная конференция*. Екатеринбург, 2007. С. 350–354.
5. Маслій Г. М. Становлення та розвиток жіночої освіти на західноукраїнських землях (кінець XVIII – початок XX століття). *Загальна педагогіка та історія педагогіки*. 2011. С. 23.
6. Ревіна Д. О. Історія жіночої освіти в країнах Азії та Північної Африки. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2012. № 36. С. 236–239.
7. Самойленко Є. Г. Дослідження впливу психологічної статі на мотивацію навчальної діяльності юнаків та дівчат. *Психологія і суспільство*. 2006. № 2. С. 133–136.
8. Хасбулатова О. А. Женщины и образование в России : исторический обзор. *Женщина в российском обществе*. 2003. № 1–2. С. 1–5.

9. Царенко І. О. Гендерна політика у сфері вищої освіти: проблеми нерівності та шляхи їх вирішення. *Актуальні проблеми секторальної економіки*. 2015. № 3. С. 110–117.
10. Челноков О. В., Сологубова С. В., Швець І. А., Гірка Д. Д. Шляхи вдосконалення навчання майбутніх архітекторів у закладі вищої освіти технічного профілю. *Вісник ПДАБА*. 2020. № 4 (267–268). С. 112–121.

REFERENCES

1. Kolpacheva O.Yu. *Ystoriya otechestvennogo obrazovaniya u pedahohyky* [History of national education and pedagogy]. *Ystoryko-pedahohycheskyi zhurnal* [Historical and Pedagogical Journal]. 2014, no. 4, pp. 85–94. (in Russian).
2. Kosetchenkova E.A. *Stanovlenye systemy zhenskogo obrazovaniya v Rossyy* [Formation of the system of women's education in Russia]. *Vestnyk Severnogo (Arktycheskogo) federalnogo unyversyteta. Seriya: Humanitarnye u sotsyalnye nauky* [Bulletin of the Northern (Arctic) Federal University. Series: Humanities and Social Sciences]. 2008, no. 3, pp. 17–26. (in Russian).
3. Kremen S.A. and Tsytsykashvyly K.P. *Stanovlenye zhenskogo tekhnicheskogo obrazovaniya v Rossyy v kontse 19–nachale 20 vv. v kontekste borby ravnopravyia polov* [Formation of female technical education in Russia in the late 19th–early 20th centuries in the context of the fight against gender equality]. *Ystoriya polytekhnicheskogo obrazovaniya v Rossyy* [History of Polytechnic Education in Russia]. Saint-Petersburg, 2019, pp. 98–103. (in Russian).
4. Lypatova S.D. *Hendernyy podkhod v obrazovanuy : ystoriya u sovremennost* [Gender Approach in Education : Past and Present]. *Ural yndustrialnyy. Bakunynskyye chteniya : VIII Vserossyiskaia nauchnaia konferentsiya* [The Ural is industrial. Bakunin Readings : VIII All-Russian Scientific Conference]. Yekaterynburh, 2007, pp. 350–354. (in Russian).
5. Maslii H.M. *Stanovlennia ta rozvytok zhinochoi osvity na zakhidnoukrainskykh zemliakh (kinets XVIII – pochatok XX stolittia)* [Formation and development of women's education in Western Ukraine (late XVIII – early XX century)]. *Zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky* [General pedagogy and history of pedagogy]. 2011, 23 p. (in Ukrainian).
6. Revina D.O. *Istoriia zhinochoi osvity v krainakh Azii ta Pivnichnoi Afryky* [History of women's education in Asia and North Africa]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity* [Problems of engineering and pedagogical education.]. 2012, no. 36, pp. 236–239. (in Ukrainian).
7. Samoilenko Yev.H. *Doslidzhennia vplyvu psykholohichnoi stati na motyvatsiiu navchalnoi diialnosti yunakiv ta divchat* [Research of the influence of psychological sex on the motivation of educational activities of boys and girls]. *Psykhologhiia i suspilstvo* [Psychology and Society]. 2006, no. 2, pp. 133–136. (in Ukrainian).
8. Khasbulatova O.A. *Zhenshchyny u obrazovanye v Rossyy : ystorycheskyi obzor* [Women and Education in Russia : a historical overview]. *Zhenshchyna v rossiiskom obshchestve* [Woman in Russian Society]. 2003, no. 1–2, pp. 1–5. (in Russian).
9. Tsarenko I.O. *Henderna polityka u sferi vyshchoi osvity : problemy nerivnosti ta shliakhy yikh vyrishennia* [Gender policy in higher education : problems of inequality and ways to solve them]. *Aktualni problemy sektoralnoi ekonomiky* [Current Problems of the Sectoral Economy]. 2015, no. 3, pp. 110–117. (in Ukrainian).
10. Chelnokov O.V., Solohubova S.V., Shvets I.A. and Hirkina D.D. *Shliakhy vdoskonalennia navchannia maibutnikh arkhitektoriv u zakladi vyshchoi osvity tekhnichnoho profilu* [Inspired by the knowledge of the maybut architects at the pledge of the great education of the technical profile]. *Visnyk PDABA* [Bulletin of Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture]. 2020, no. 4 (267–268), pp. 112–121. (in Ukrainian).

Надійшла до редакції: 28.02.2021.